

**„СЪТВОРЕНО ОТ НАС” –
ПРИМЕР ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА МЛАДЕЖКА ПРОЕКТНА
ИНИЦИАТИВА**

**Гл. ас. д-р Елица Стоянова Петрова
НВУ „Васил Левски”, Велико Търново
катедра „Стопанско управление и логистично обслужване”**

Abstract: Supporting the successful realization of young people from different ages and social status with the priority of the children and young people with unequal social status is the main aim of the project.

Some General objectives of the project are to develop skills for independent choice in children and young people in risk, to stimulate their willingness to take active part in social society, to create conditions for their including at different education and social activities according their interests, to activate the social activity of children in unequal social status with involving them in public activities and arts as a possibility for spontaneous and direct expression. To make a provision for optimum circumstances for civil and professional education, physical, mental and moral progress of the children and young people from Veliko Tarnovo municipality, to support their realization and social integration.

The project is based on the activities for children and young people: in the sphere of arts – music, art and ceramics, theatre, dance, literature in the sphere of education social work with children in unequal status.

Key words: activities and initiatives for young people, social work

Научноизследователските търсения в статията са ориентирани към изследване проблемите и потребностите на съвременните деца и млади хора, както и на деца и младежи в риск и на тази основа предлагане на научно-обоснована и действително работеща методика и практическата реализация на проектна инициатива за работа с деца и младежи.

Предметът на изследването¹ са потребностите и интересите на младите хора и начина за тяхното удовлетворяване, а **обект** на изследването са младите хора от община Велико Търново.

Благополучието на една държава зависи от грижата за нейните деца. Чрез задоволяване на техните интереси и привличането им към различни форми на творчество, обучение и общуване се допринася за отдалечаване им от

---

¹ Изследването е проведено от авторката. Същата е участвала в разработването и реализирането на младежката проектна инициатива.

Елица Петрова

негативните явления в обществото – алкохолизъм, наркотични зависимости, агресивно поведение, безинициативност, negliжиране на действителността, затваряне в себе си и други. За **целева група** са избрани деца и младежи в и извън риск. Като причини за избор на целевата група могат да се посочат:

- належащите потребности от подобна разработка в целевата група
- пропуските и липсите на подобни изследвания в целевата група
- въвеждането на един модел на добра практика, който да се използва от други организации
- създаването на възможност за достъпност на разработката и използването ѝ от всички членове на обществото, работещи по проблема, както и доразвиването ѝ.

Цел на предварителното проучване е да се разкрият проблемите и потребностите на децата и младежите в община Велико Търново, на примера на следните институции: „Младежки дом” община Велико Търново, дом за деца лишени от родителски грижи „Пеньо и Мария Велкови” и SOS общежитие за младежи без родители град Велико Търново.

Цел на реализираната проектна инициатива е опит за решаване на констатираните проблеми и потребности чрез използването на разнообразна методика и дейности, отразяващи интересите на младите хора.

Постигането на целта предполага решаването на следните **задачи**:

- Да се проучат потребностите и проблемите на младите хора от изследвания регион, чрез извършване на емпирично изследване в реална среда
- Да се изследват основните мотивационни теории и опит за класификацията им
- Да се изследва удовлетвореността като детерминанта на мотивацията за труд
- Да се информира обществеността за съществуване на инициативата, в т.ч. инициатора, идеята
- Да се предложат дейности и мероприятия за работа с деца и младежи (включително за осмисляне на свободното им време)
- Да се представи методология за работа с деца и младежи (включително деца и младежи в риск)

Елица Петрова

- Да се представят резултатите от реализация на проектната инициатива в реална среда
  - Да се представи влиянието, което оказва реализираната инициатива
- Методика на провеждане на изследването.**

Набирането на информацията във връзка с изследването е осъществено чрез комбинация от изследователски методи:

- Основен метод на изследването е емпирично статистическо изследване, проведено в естествени условия, сред децата и младежите на Велико Търново, в т.ч. дом за деца лишени от родителски грижи „Пеньо и Мария Велкови”, SOS общежитие за младежи без родители гр. Велико Търново. Основна база за провеждане на предварителните проучвания относно нуждата от проектни дейности и инициативи ориентирани към младите хора и база за практическата реализация на проекта бе “Младежки дом” Велико Търново.
- Desk research - изясняване същността и контекста на основни използвани понятия
- Интервюта с ръководния персонал на изследваните институции.
- Интервюта със служителите на изследваните институции.
- Интервюта с деца и младежи от изследваните институции.
- Интервюта с деца и младежи от градски ученически парламент, град Велико Търново.

Предварително проучване

Предварителното проучване на потребностите и проблемите на младите хора в община Велико Търново бе реализирано по проект „Младежки информационно-консултативен център – Велико Търново», който се създаде през 2007 година и чиято цел е с формите и средствата на една младежка общност да се провокира социалната активност на децата и младежите, да разшири информираността на участниците по основи на гражданското общество, да формира активна гражданска позиция. Центърът функционира и в момента.

Етапът на предварителното проучване включва изследване на потребностите и участието в различните форми на дейност на деца и младежи в “Младежки дом” Велико Търново, дома за деца лишени от родителски грижи

Елица Петрова

„Пеньо и Мария Велкови” и SOS общежитието за младежи без родители гр. Велико Търново, интервюта, проведени с ръководния персон, педагозите, децата и младежите от изследваните институции и наблюдения на съвместната им работа и интервюта на младежи от градски ученически парламент, град Велико Търново. Изследването се осъществи в периода 2006-2007 година.

Основните проучени форми на дейност на „Младежки дом – Велико Търново” са:

- ✓ Детска музикална школа. Създадена през 1951 година. Център за музикално педагогическа работа с деца от 4 до 18 годишна възраст. Децата се обучават по различни видове класически инструменти: пиано – преподаватели: Светлана Арнаудова, Елисавета Манева, Ваня Стоилова, Росица Тарапанова, цигулка и виола – Веселин Върбанов, Елка Станева, Валентин Велков, виолончело – Величка Симеонова, флейта – Жана Шимидова, кларинет – Васил Вълчев, класическа китара – Петър Иванов и други. Преди да чуят звука на собствения си инструмент децата учат азбуката на музиката – солфеж. Заниманията по музика са индивидуални и се провеждат в удобно за ученика време. Малките ученици печелят непрестанно призови места в различни национални и международни конкурси. Изследвани са мненията и потребностите на над 100 деца, работещи с над 10 преподавателя.
- ✓ Детски вокални състави. Детска вокална група на най-малките участници (на възраст от 3 до 5 години), Детската вокална група „Пеещи камбанки” и Вокална формация „G”. С над 30 деца и младежи работят двама преподаватели.
- ✓ Ателие по Керамика и изобразително изкуство. През 2004 година по проект на Световната банка ателието се обновява и сега то разполага с модерна база - керамична пещ, грънчарско колело. В ателието работи един преподавател с над 40 деца и младежи, от които 10 в риск.
- ✓ Театрална студия „Усмивка”. Създадена с учебна цел през 1999 г. В студията участват деца и младежи от 12 до 20 годишна възраст. Работи се в следните направления - работа в екип – пластика, артикулация, правоговор, етюди, рецитал на откъси от пиеси по избор, монолози, стихотворения, басни. Театралната студия ръководи един преподавател, работещ с над 30 деца и младежи, от които 15 в риск.

Елица Петрова

- ✓ Танцови групи. 1) „Роксен балет” е създаден през 1982 г. за латино и модерни танци. Работи с няколко възрастови групи от 7 до 18 години. Децата се възпитават в двигателна култура, естетика на поведението, чувство за ритъм; изучават класически екзерсиз, латино-американски танци, диско, рап и различни танцови техники. Най-новата формация към „Роксен балет” е за възрастни. 2) „Virginia ballet” е школа за класически и модерни танци. В нея се занимават деца от 5 до 15 годишна възраст. В школата се изучават основите на класическия танц, характерните танци и модерни техники. 3) Студио за модерни танци „Поли Денс”, предлага обучение в областта на модерните танци: хип-хоп, джаз, модерен балет, пантомима; танци със знамена, воали, ленти и други. В танцовите групи работят трима преподаватели с общо над 50 деца и младежи.
- ✓ Обучение за деца и младежи от SOS общежитието за младежи без родители гр. Велико Търново – участници 20 младежи
- ✓ Духовна култура. През 2005 година в Младежки дом, предвид констатираната необходимост, се открива Православен храм, за запознаване на децата и младежите с православната вяра.
- ✓ Градски ученически парламент. Форумата е израз на непрестатен диалог между местните власти и младите хора, представени от младежки делегати. Изследвани са мненията на 25 представители на училищата в града.
- ✓ Благодарение на създаването на „МИКЦ” Велико Търново стана възможно прецеизиране на изследването в следните области: оказване на помощ при решаване на психологически проблеми, при решаване на здравословни проблеми и проблеми свързани със зависимости, при решаване на проблеми от правно естество, чрез музикотерапия, занимателна трудотерапия, терапия чрез танц и театър, реализиране на обучения и курсове по интереси.

Паралелно с основното проучване се извърши „Проучване и анализ сред учениците на възраст между 12-18 години в община Велико Търново по отношение употребата на психоактивни вещества”, като инициатор бе „Младежки дом”, съвместно с РИОКОЗ Велико Търново. Проучването бе проведено във училищата в град Велико Търново. В изследването са участвали 1609 ученика от 28 учебни заведения, от тях 1477 от град Велико Търново и 132

Елица Петрова

от общината. Изследването констатира склонност към конфликти, употребата на цигари, алкохол и наркотични вещества, липса на информираност за риска и последиците от това.²

Изследвани институции, школи, курсове	Брой деца и младежи	Ръководители, педагози
Детска музикална школа	100	11
Детски вокални състави	30	2
Ателие по Керамика и изобразително изкуство	40 (от които 10 в риск)	1
Театрална студия „Усмивка”.	30 (от които 15 в риск)	1
Танцови групи	50	3
Обучение за деца и младежи от SOS общежитието	20	1
Градски ученически парламент	25	1
участници в изследването от „Младежки информационно-консултански център” Велико Търново	250	5
„Проучване и анализ сред учениците на възраст между 12-18 години в община Велико Търново по отношение употребата на психоактивни вещества”, инициатор „Младежди дом”, съвместно с РИОКОЗ Велико Търново	1609 ученика от 28 учебни заведения, от тях 1477 от град Велико Търново и 132 от общината	-
Общ брой на изследваните	2154	25

Следствие на проведените интервюта с младежите и техните педагози са констатирани следните по-важни проблеми:

- липса на социални контакти
- липса на вълнуващо и интересно за младежите обучение
- липса на практическите умения и навици за „справяне с живота”
- не съумяване да организират ежедневието си
- проблеми в семейството
- проблеми в училището
- проблеми в общуването и комуникацията между самите тях

² В резултат от това изследване се проведе пролетния етап на ежегодната кампания „Движи се и победи”. Той включваше провеждане на спортно-туристически прояви. Участваха 510 човека, в т.ч. 12 семейства, 212 души участват седма поредна година. По време на трите туристически маршрута беше измерено кръвното налягане на 137 души, от тях 30 мъже и 107 жени, на възраст от 16 до 87 години. На лицата с високо кръвно налягане – 58 души са раздадени здравно-образователни материали за хипертоници.

Елица Петрова

Младежите и техните педагози споменават за следните последици от нерешаването и negliжирането на горепосочените проблеми:

- липса на инициативност и желание за дейност
- апатия
- стрес
- депресия
- девиантно поведение
- тревожност
- чувство за безизходица
- отчаяние
- и не на последно място по важност - прибягване до негативните явления: алкохолизъм, злоупотреба с различни медикаменти, попадане под наркотични зависимости.

В следствие на проведените интервюта са изведени следните потребности и интереси у децата и младежите:

- необходимост от положителни емоции
- потребност от приятели, общуване
- потребност от участие в различни групи и организации
- потребност от задоволяване на чувството за приобщеност.
- необходимост от осмисляне на свободното време
- необходимост от обучения в избрана от тях област
- необходимост от участие в курсове и кръжоци по интереси
- необходимост от приобщаване на „различните”
- необходимост от ликвидиране на стигмата и дискриминацията по отношение на децата и младежите в риск и тези с ментални и физически увреждания

Инициаторът

Сдружението за младежки дейности и инициативи „Младежки дом”, гр. Велико Търново е създадено през 1990 година, като неправителствена организация и регистрирано по ЗЛС, в последствие пререгистрирано по ЗЮЛНЦ. От тогава реализира дейност на територията на община Велико Търново и региона. Предмет на дейност на СМДИ са образователни,

Елица Петрова

художествено-творчески, развлекателни и екологични дейности. Използват се формите: курсове и школи за обучение, квалификация и преквалификация, конференции, “кръгли маси” и акции на доброволци. Сдружението осъществява информационна и консултантска дейност по проблемите на младото семейство и закрилата на децата, както и по въпроси, свързани с професионалната ориентация на младежта.

Конкретни цели на организацията са дейности активизиращи детската съпричастност и активност:

➤ в областта на изкуствата – музика, изобразително изкуство и керамика, театър, танц, литература;

децата на Детска музикална школа

➤ в областта на образованието и възпитанието – религиозно, икономическо, чуждоезиково, компютър;

- работа с деца и младежи в неравностойно положение;
- екология;
- развитие на международни връзки;
- социална реализация и адаптация;
- осмисляне на свободното време;
- откриване на нови, нестандартни форми на общуване;
- активни международни и национални младежки контакти;
- превантивна работа срещу негативни социални феномени като детската престъпност, наркоманията, отчуждението и др.

Конкретната работа с млади хора в неравностойно положение неизменно присъства в дейността на организация през последните 10 години .

Само ежегодно организирания международен екофестивал “С чиста душа-за чиста земя” има седем издания. Освен това се провеждат многобройни тематични изложби пленери и други форми на реализация на изкуството и

Елица Петрова

творческата дейност на младежите, включването на децата от домовете в тях по естествен път улеснява тяхната социализация.

СМДИ привлича участието на децата от домовете и в здравната програма СИНДИ и движението “Движи се и победи”.

инициативата “Движи се и победи”

От 2003 г. СМДИ работи по серия проекти под общото заглавие “Подадена ръка” за гражданско и професионално обучение на деца и младежи от социалните домове – със социални и здравни проблеми.

От 2006 година СМДИ работи по проект „Бариерата”, за работа с деца в риск, а в началото на 2007 година СМДИ спечели проект „Младежки информационно-консултативен център” по програма на държавната агенция за младежта и спорта.

Великотърновската общественост е добре запозната с тези проекти, а и самите участници от домовете ги приемат като добра практика.

Идеята

В следствие на проведеното предварително проучване, както и на дългогодишната дейност на Сдружението за младежки дейности и инициативи „Младежки дом”, гр. Велико Търново се породи идеята за проектната инициатива „Сътворено от нас”.

Проектът „Сътворено от нас” е написан през 2007 години и реализиран в периода 2008-2009 година под формата на национална младежка инициатива и представя активното гражданско участие на младите хора като цяло, а в частност тяхното европейско гражданско участие; допринася за солидарността и толерантността между младите хора, като цяло, а в частност стимулира социалното единство в Европейския съюз; допринася за развитието на

Елица Петрова

качествени поддържащи системи за младежки дейности и капацитета на организациите в младежката сфера.

Младежката инициатива³ е проект, при който младите хора участват активно и директно в дейности, които те сами са планирали и реализират, с оглед да развият тяхната собствена инициативност и изобретателност. Младежката инициатива трябва да е инициирана и осъществена от млади хора, като им дава шанс да реализират своите идеи чрез конкретни дейности, които им дават възможност да бъдат директно и активно работещи по планирането и осъществяването на проекта. Примери за теми на младежка инициатива са:

- изкуство и култура,
- социална дискриминация,
- околна среда,
- опазване на културното наследство,
- младежка информация,
- европейско съзнание,
- гражданско съзнание,
- младежки политики,
- здраве,
- анти - социални проявления и борба със злоупотребата на наркотици и други забранени вещества,
- мерки против престъпността, а
- нти-расизъм/ ксенофобия,
- хора с увреждания,
- възрастни и бездомни хора,
- емигранти,
- равни възможности,
- обучение чрез пример,
- безработица,
- спорт и свободно време на младите хора,
- медии и комуникации.

---

³ за повече подробности: програма „Младежта в Действие”, дейност 1.2 – Младежки инициативи, по която е реализиран проекта

Елица Петрова

Младите хора в неравностойно положение са основна целева група на тази дейност.

Проектът „Сътворено от нас” цели подпомагане пълноценната реализация на младите хора от различни възрастови и социални групи, приоритет сред които имат децата и младежите в неравностойно положение, да развие умения за самостоятелен избор, да стимулира нагласата за приобщаване на всички деца и младежи към съществуващите форми на междуличностно и социално общуване.

Целеви групи са деца от социалните институции в община Велико Търново, както и деца и младежи в и извън рискови групи.

Целите на проекта и организацията са в синхрон с целите и приоритетите на Националния план за икономическо развитие (НПИР), а именно:

- Подобряване качеството на живот на децата с психични и здравословни проблеми
- Гарантиране за децата, хората с увреждания, социално изолираните и бедните хора на равен достъп до ресурсите на обществото
- Преустановяване на негативните тенденции и създаване на условия за подобряване на здравето на нацията.
- Предотвратяване на изоставянето и безпризорността на децата
- Предоставяне на закрила на деца и семейства в риск.

Целите на проекта и организацията са в синхрон с целите и приоритетите на програма “Младежта в действие”, а именно: европейско гражданство, активно участие на младите хора, ефективно подпомагани от тренери, насърчаване формите на културно разнообразие, анти дискриминация, включване в младежките дейности и инициативи на млади хора в неравностойно положение.

Дейности и инициативи включени в проекта

Децата и младежите от СМДИ «Младежки дом» В. Търново обучават свои връстници от социалните институции в общината, подпомагани от тренери. Участниците сами избират областите, в които да работят:

Елица Петрова

~ в областта на изкуствата – музика, изобразително изкуство и керамика, театър, танц, включително арт-терапия, терапия чрез театър, трудотерапия, музико терапия, трудотерапия чрез поправка на музикални инструменти извършени от самите участници

~ в областта на образованието и възпитанието – икономическо, чуждоезиково, компютър

~ цикъл «България в Европа», насочен към децата от SOS-общезитието за придобиване умения за самостоятелен живот и адаптация

~ работа с деца и младежи в неравностойно положение – основната целева група, състояща се от деца от детска музикална школа, ателие по керамика и театрално студио работи с деца в рискови групи от социалните институции в община Велико Търново.

Конкретни дейности по проекта са:

- 1) Любителски курс «Музиката – наш приятел» (деца преподават на деца)
- 2) Поправка на музикални инструменти от децата на Детска музикална школа
- 3) Любителски курс «Терапия чрез танц и театър»
- 4) Любителски курс «Керамика и изобразително изкуство», осъществен чрез средствата на арт- и трудотерапията
- 5) «България в Европа – култура, икономика, религии, традиции», курс под ръководството на тренер
- 6) Обучения в различни области, като средство за адаптация и интеграция на деца и младежи в риск, под ръководството на тренер
- 7) Обществена реализация на усвоените знания, чрез концерт, изложба, спектакъл
- 8) Популяризиране на дейностите и инициативите по проекта
- 9) Изготвяне на „Наръчник за работа с деца и младежи”
- 10) Срещи с представители на местните и областни органи на управление
- 11) Заключителен отчет

Любителски курс «Терапия чрез танц и театър»*Методика на проектната инициатива*

Реализацията на проекта е съобразена с изискванията на методиката за социални услуги за хора с увреждания на Министерство на труда и социалната политика, като са отчетени особеностите на работата с деца извън семейството. Ръководили сме се от най-важното изискване за уважение на личността и зачитане на собственото мнение, като сме се старали да развиваме уменията за личен избор със съответстващата отговорност.

Основните методи, които се използват в работата с деца и младежи са:

Превенция: Понятието “превенция”⁴ означава действие, насочено към предотвратяване на появата на физическо, интелектуално, психиатрично или сензорно увреждане или към недопускане на трайни функционални ограничения или увреждания. Превенцията обхваща различни видове действия: грижи, обучение, информирание, контролиране, безопасност и други.

Занимателна трудотерапия

Трудотерапията⁵ е активен метод, при който се ползва системно трудовата дейност, специално подбрана според заболяването, формата и фазата му и функционалното и психическо състояние на човек. Тя е предназначена да подпомогне цялостното възстановяване на организма, намиращо израз в настъпващи у болния положителни био-физиологични, психични и социално-етични изменения. Трудотерапията се организира и устройва така, че лицето да вижда обществената ползност на своя труд, защото всеки труд представлява неотделимо съчетание от физически и умствени усилия заедно със социално обоснована мотивировка за него.

Основната цел на занимателната трудотерапия е общуването чрез изкуство или хоби. Чрез използване на различни дейности от приложно-

⁴ Стандартни правила на ООН за равнопоставеност и равни шансове за хората с увреждания

⁵ Методика на социалните услуги за хора с физически увреждания, МТСП, РБългария

Елица Петрова

художествен характер се стимулира нервно-психичния тонус, да се създадат приятни емоции. Обхваща следните по-важни дейности:

Изобразително изкуство:

- Рисуване с цветни моливи, водни бои, флумастери, пастели и др.;
- Рисуване с акварел, темперна боя, смесена техника;
- Декориране чрез комбиниране на разнородни елементи;
- Изработване на картички, мартенички, пликчета;
- Живописни изделия с използване на сламки и хартия;
- Декоративни изделия от борови кори;
- Изработване на изкуствени цветя от хартия или пластмаса;
- Различни видове рисуване.

Конструктивни дейности:

- Моделиране – предмети от хартия, картон, природни и подръчни материали, конструктори и др.;
- Моделиране на предмети от цветно тесто и предмети от околната среда;
- Апликиране – апликация на пейзажи, килимче от цветя и листа и др.
- Изработване на пана от различни природни и текстилни материали;
- Колажи;
- Работа с глина и гипс.
- Мозайки от цветя, мъниста, цветни камъчета и др.;
- Оформяне на интериор с интересни природни форми /клонки, камъни, миди, мъхове и др./.

Музикотерапия и терапия чрез танц и театър

Музиката е вид изкуство, свързана със социалното съществуване на човека. Въз основа на музикалното преживяване се изграждат терапевтичните цели на музикотерапията. Чрез музикотерапията и терапията чрез танци и театър се постига: активиране на емоционални процеси и преодоляване на патогенни конфликти; активиране, отключване и поощряване на общуването, отпускане на психофизичното напрежение; успокояване и релаксация, развитие на способността за естетично преживяване и наслада.

Елица Петрова

Чрез използването им се цели преодоляване на наличния дефицит на емоционални и естетични преживявания.

Чрез индивидуална и комплексна работа от страна на музикалните и театрални педагози се цели лицата да бъдат привлечени за участие и задържани в групите за музикотерапия, като по този начин се създаде не само навик, но и потребност да се слуша музика, както и да се възпроизвежда.

Възпитание, формиране, развитие на личността: Процес, чрез който се формира, развива и съзрява личността, придобива определен физически, морален, познавателен, емоционален, волеви и естетичен облик.

Провеждане на обучения под различна форма: Процес на получаване на систематизирани знания, възгледи, убеждения, умения, навици, практическа подготовка, развитие на познавателните сили и способности, получени чрез организирано обучение или самообразование

Обученията са средство за адаптация в началния етап от присъединяването на България към ЕС, тренинги, решаване на казуси, практически задачи и др. интерактивни форми за повишаване гражданската култура и възпитание за изграждане на умения за правилен избор и усвояване социално поведение и комуникативни умения. Методите на възпитание, обучение са и образование, които са използвани са:

- Индивидуална работа
- Дискусии
- Групова работа
- Споделяне на опит
- Самообучение
- Ролеви игри
- Обучителни лекции
- Оценка на дейността

Обучения на деца и младежи

Елица Петрова

Изложбена и концертна дейност - участие с художествени творби в изложби - цели се излизане от социалната изолация на целевата група и повишаване чувството на себеуважение и себеутвърждаване.

Участие във форми по интереси - Чрез използване на различни дейности от приложно-художествен характер се стимулира нервно-психичния тонус, създават се приятни емоции, отвлича се вниманието от проблемите и трудностите. Чрез разработването на любителска школа “Активни чрез музика, танц и театър” се цели да се активират положителни емоционални процеси и се преодоляват патогенни конфликти при младежите, да се подобри общуването, да се отпусне психофизичното напрежение и преодолее дефицита на емоционални и естетични преживявания.

Социална адаптация и интеграция: Приспособяване към условията на реалната среда и заобикалящата ни действителност. Социалната интеграция като процес представлява динамично цяло на съвместен живот, обучение и труд на хора „с” и „без” увреждания. Социалната интеграция като резултат означава активна вграденост на индивид или група хора с увреждания във всички сфери на обществения живот, при равен старт и при отсъствието на каквато и да било пряка и/или косвена дискриминация.

Пълно участие и равни възможности: създаване на условия за равнопоставеност и равни възможности пред индивид или група хора с увреждания в различни сфери на обществения живот (училище, работна среда, религиозна дейност, свободно време, развитие и живот на общността, политика и др.) в зависимост от техните възможности, желания и избор.

Социална рехабилитация и включване на млади хора в неравностойно положение:

Социалната рехабилитация⁶ е създаване на умения за водене на самостоятелен живот чрез рехабилитация на зрението, слуха и говора, двигателна рехабилитация, психологична помощ, предоставяне на социални услуги и други дейности. Рехабилитацията е последователен и непрекъснат възстановителен процес, който подпомага човека с увреждане да достигне оптимално физическо, интелектуално, психическо и социално равнище на дейност, като му се

---

⁶ Методика на социалните услуги за хора с физически увреждания, МТСП, РБългария

Елица Петрова

осигуряват възможности за промяна на живота към по-висока степен на независимост.

В проекта са включени младежи от SOS-общезитие за младежи лишени от родителски грижи, град Велико Търново. Основните трудности, които се срещат при работа с младежите в риска са: образователни трудности, трудности от икономически характер, социални трудности, културни различия и здравословни проблеми.

Занимания на деца в риск

В заключение

Влиянието, което оказва проектната инициатива:

В реализацията на проекта бяха включени:

- деца и младежи от социални домове и такива с трайни увреждания, които чрез средствата на изобразително и приложно изкуство, (живопис, скулптура, керамика и други изящни или приложни изкуства), танците и театъра бяха приобщени към други по - големи и социално активни младежки общности

- участници из средите на обхванатите в различните дейности на Младежкия дом млади творци и доброволци се включиха активно в етапите на осъществяването на проекта, като подпомагаха основната целевата група.

- привлякоха се деца от социални домове и такива със здравословни проблеми в дейности за развитие на творчески интереси и умения и включването им в следващи обучения по съответното направление.

- целенасочено се стимулира у младите хора творчески дух и желание за реализация.

Занимания на деца в риск

Изработихме „Наръчник с добри практики за социална работа с деца и младежи”.

В инициативите взеха участие над 50 деца и младежи, от които над 15 деца и младежи в риск.

Европейско измерение на дейностите и инициативите:

- проектът засилва чувството на младежите за европейското гражданство и им помага да разберат тяхната роля като част от настоящето и бъдещето на Европа
- проектът рефлектира върху общи проблеми на европейското общество, какъвто е проблема със социалната интеграция на деца и младежи в риск
- проектните дейности популяризират европейски ценности, като равни възможности, човешки права и демокрация, културно многообразие и други

След приключване на дейностите значителна част от младите хора, участници в проекта, които живеят в ДОВД и SOS общежитието в град Велико Търново намериха пътя към Младежки дом и се приобщиха трайно към различните форми за задоволяване на културните интереси и обогатяване на свободното време, характерни за младежката общност. Изградената структура продължава да действа и до сега.